

NEEVROPSKE RAZISKAVE V SLOVENIJI: OD ZBIRANJA K RAZISKOVANJU

Simpozij v spomin profesorju Zmagu Šmitku

Slovenski etnografski muzej, 5. – 7. 11. 2019

PROGRAM IN POVZETKI

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ

ODDELEK ZA ETNOLOGIJO
IN KULTURNO ANTIPOLOGIJO

Simpozij ob stoletnici Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in v spomin profesorju Zmagu Šmitku (1949 – 2018) organizirajo Oddelek za azijske študije, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo ter Slovenski etnografski muzej.

Neevropske raziskave v Sloveniji: od zbiranja k raziskovanju: Program in povzetki

Urednici: Sarah Lunaček in Maja Veselič

Tehnična urednica: Maja Veselič

Izdajatelj: Oddelek za azijske študije, Filozofska fakulteta univerze v Ljubljani

Naklada: 70 izvodov

PROGRAM SIMPOZIJA

Torek, 5. 11. 2019

8:30 – 9:00 Uvodni nagovori

Nataša Vampelj Suhadolnik, predstojnica Oddelka za azijske študije

Jaka Repič, predstojnik Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo

Tanja Roženberger, direktorica Slovenskega etnografskega muzeja

Sarah Lunaček in Maja Veselič, organizacijski odbor simpozija

9:00 – 11:00 Refleksija raziskovalnih praks v institucionalnih kontekstih etnologije in antropologije

Moderira: Jaka Repič

Boštjan Kravanja

O geografiji neevropske etnologije ali kako je etnološko in antropološko znanost pri nas videl prof. Zmago Šmitek

Tina Palaić in Rajko Muršič

Etnološko raziskovanje in muzejsko predstavljanje neevropskih ljudstev v Sloveniji druge polovice 20. stoletja

Marija Mojca Terčelj

Vloga in pomen raziskovanja drugih kultur za razvoj slovenske etnologije in antropologije

Borut Telban

Razumevanje družbenega in kulturnega konteksta: pomen dolgotrajnih etnografskih raziskav na Papui Novi Gvineji

11:00 – 11:30 Odmor

11:30 – 13:30 **Razvoj raziskav izven Evrope v okviru različnih disciplinarnih polj**

Moderira: Maja Veselič

Luka Culiberg

Kako raziskovati Neevropo?

Martina Bofulin

Raziskovanje kitajskih migracij v kontekstu migracijskih študij

Klara Hrvatin

Razgledi po japonski glasbi: značilnosti glasbenih elementov in estetike

Marko Ogrizek

Študij konfucijanske etike skozi različne tekste in kontekste

13:30 – 15:00 Odmor za kosilo

15:00 – 16:30 **Nekateri zgodnji raziskovalci in raziskovalke**

Moderira: Tina Palaić

Jaka Repič

Dr. Branislava Sušnik: Od izseljenstva do etnolingvističnih in antropoloških raziskav v Paragvaju

Nadja Valentinčič Furlan

Boris Kuhar, ustanovitev Muzeja Goričane in raziskovanje Afrike

Blaž Verbič

František Foit – češki raziskovalec Afrike v Sloveniji

16:30 – 17:00 Odmor

17:00 – 18:30 **Zbiratelji, zbirateljstvo in zbirke**

Moderira: Ralf Čeplak Mencin

Nataša Vampelj Suhadolnik

Zbirateljska kultura vzhodnoazijskih predmetov v Sloveniji

Tina Berdajs

Zbiratelji vzhodnoazijske keramike in porcelana na Slovenskem

Chikako Shigemori Bučar

Pesmi z risbami v Kosovi zbirki – "Sanjûrokkasen"

Sreda 6. 11. 2019

9:00 – 10:30 **Mnogoteri konteksti spola**

Moderira: Sarah Lunaček

Ana Jelnikar

Slovenske misijonarke v Indiji: konteksti, metode in premisleki

Nataša Hrastnik

Raziskovanje vlog žensk in islama v literaturi Leile Aboulele

Maja Lamberger Khatib

Ženska gibanja v Jordaniji

10:30 – 11:00 Odmor

11:00 – 12:30 **Popotniki in popotnice**

Moderira: Blaž Verbič

Marko Frelj

Ignacij Knoblehar in njegovi sodelavci v Egiptu in Sudanu : Muzejski viri za preučevanje najstarejše zgodovine slovenskih stikov z Afriko

Bogdana Marinac

V tuje kraje, v tuja mesta čez široko morje: potovanja pomorščakov v neevropske dežele

Barbara Trnovec

Pogled na Drugega v potopisih Alme M. Karlin

12:30 – 14:00 Odmor za kosilo

14:30 – 16:30 **Recepcije in percepcije v umetnosti in literaturi**

Moderira: Chikako Shigemori Bučar

Rajko Muršič

Glasbena prizorišča v japonski Kanazavi in samonikla prizorišča v Sloveniji

Noriaki Sangawa in Anna Sangawa Hmeljak

"Neustavljivo japonski pečat": kaj je za slovenske likovne kritike japonskega v delih japonskih umetnikov?

Liljana Stepančič

Razstavljanje grafičnih del iz držav v Afriki na grafičnih bienalih v Ljubljani med letoma 1955 in 1991

Katja Zakrajšek

Frankofonske afriške literature v slovenščini v obdobju 1960-1990: k prevodni zgodovini

16:30 – 17:00 Odmor

17:00 – 18.00 **Lingvistične raziskave**

Moderira: Rajko Muršič

Darja Hoenigman

Lingvistično-antropološko raziskovalno delo v vasi Kanjimei na Papui Novi Gvineji

Nagisa Moritoki Škof

Težave pri razumevanju onomatopejskih izrazov v japonskem jeziku

18.00 – 18.30 Odmor

18:30 – 20:00 **Okrogla miza: Aktivistično raziskovanje in družbena gibanja: kako razumemo Rožavo?**

Sodelujejo: Marta Gregorčič, Andrej Kurnik, Petra Meterc in Soulaf Vakkas

Četrtek 7. 11. 2019

9:00 – 11:00 **Raziskave politike in religije**

Moderira: Nikolai Jeffs

Sarah Lunaček

Teritorialnost in nomadizem: administrativne vasi kot strategija ohranjanja dostopa do virov

Maja Veselič

Profesionalizacija angažirane religije: primer tajvanske budistične organizacije Tzu Chi

Nataša Visočnik Gerželj

Vloga mitov v oblikovanju japonske identitete

Maja Mesesnel

Doma zdoma: kipi v kultu k jorubskemu božanstvu Omolu Buruku

11:00 – 11:30 Odmor

11:30 – 13:00 **Metodološki izzivi**

Moderira: Ana Jelnikar

Helena Motoh

Izmikajoče zgodbe – razmišljanje o biografijah slovenskih misijonark

Irena Weber

Bagus, murungu! Otroški portreti med turističnim spomin(k)om in etnografsko evidenco

Ralf Čeplak Mencin

Razstava Afganistan – slovenski pogledi (2017 –2018) – od ideje do realizacije in naprej

13:00 – 14:30 Odmor za kosilo

14:30 – 16:00 **Politike reprezentacij**

Moderira: Nataša Visočnik Gerželj

Nikolai Jeffs

Literatura nigerijsko-biafrske vojne in postkolonialna teorija

Mina Grčar

Filmska reprezentacija kitajskih etničnih manjšin: »notranji orientalizmi« in hanski etnocentrizem

Kang Byoung Yoong

Discovering Seoul in Celje - A Study on the Image of Seoul through Picture Postcards which Alma Karlin brought from Korea

16:00 – 16:30 Odmor

16:30 – 18:00 **Zaključna razprava: kakšna je prihodnost raziskav izven Evrope?**

Uvodni govorniki: Borut Telban, Jaka Repič, Jana Rošker (video)

K sodelovanju vabljeni vsi.

18.00 **Zakuska in druženje**

Povzetki
(po abecednem vrstnem redu)

Zbiratelji vzhodnoazijske keramike in porcelana na Slovenskem

Tina Berdajs

Oddelek za azijske študije, FF UL

tina.berdajs@ff.uni-lj.si

Pričujoči prispevek predstavlja pregled znanih zbirateljev vzhodnoazijske keramike in predvsem porcelana na Slovenskem od 17. do sredine 20. stoletja. Predstavljene so osebe, za katere lahko na podlagi zanesljivih virov potrdimo, da so v različnih obdobjih zgodovine Slovenskega ozemlja v svojih zbirkah hranile keramične oz. porcelanaste predmete vzhodnoazijskega porekla. V zgodnejših obravnavanih obdobjih, v 17. in 18. stoletju, so redki zbiralci vzhodnoazijskih predmetov prihajali iz vrst višjih družbenih slojev, kot so bili premožni pripadniki plemiških rodbin in meščanstva na Slovenskem. V njihovih zbirkah je prav vzhodnoazijski porcelan iz daljne Kitajske in Japonske zasedal posebno mesto, zaradi težje dostopnosti je bil znak prestiža in predstavljal statusni simbol tudi v širšem evropskem kontekstu. Prelom v zbirateljstvu je predstavljal začetek proizvodnje porcelana v Evropi v začetku 18. stoletja na ozemlju današnje Nemčije. Ta je skupaj s spreminjajočo se sliko družbeno-političnih razmer in napredka močno vplivala na dostopnost izdelkov iz omenjenega materiala v prihajajočih obdobjih. Drugačna slika zbirateljstva se kaže v kasnejših obdobjih, predvsem proti koncu 19. in v začetku 20. stoletja. Takrat so zbiratelji vzhodnoazijskih predmetov, ter s tem običajno tudi keramike in porcelana, prihajali iz najrazličnejših družbenih ozadij; bili so pomorščaki, diplomati, popotniki, misijonarji. O nekaterih zbirkah, predvsem iz zgodnejših obdobjih, so ohranjeni zgolj pisni viri, medtem ko so določene zbirke oz. kosi keramike in porcelana iz kasnejših obdobjih dandanes hranjeni v zbirkah številnih slovenskih muzejev ali v zasebnih zbirkah družin in potomcev posameznih zbirateljev.

Raziskovanje kitajskih migracij v kontekstu migracijskih študij

Martina Bofulin

Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije, ZRC SAZU

martina.bofulin@zrc-sazu.si

Kljub številčnosti in vse večji raznolikosti migracijskih gibanj iz Ljudske republike Kitajske ostaja znanstvena produkcija s področja raziskovanja kitajskih migracij razmeroma skromna in brez znatnejšega vpliva na migracijske študije oziroma družboslovno produkcijo znanja na splošno. Prispevek sledi razvoju raziskav kitajskih migracij v zadnjih treh desetletjih s poudarkom na raziskavah kitajskih migracij v Evropi. Pregled razkriva najpomembnejše vidike teh raziskav, njihovo (ne)umeščenost v širše migracijske študije ter morebitne vzroke za takšno stanje kot tudi nekatere izgubljene raziskovalne priložnosti. Premislek o prihodnosti in umeščenosti raziskav kitajskih migracij je posebej pomemben v trenutku, ko se obstoječim skupinam "tradicionalnih" kitajskih migrantov-podjetnikov pridružujejo nove skupine zelo mobilnih kitajskih državljanov – investitorji, študenti, življenjsko-stilni migranti itd. Takšna naraščajoča raznovrstnost migracijskih gibanj iz LRK je namreč povedna tako v smislu razumevanja kitajske družbe in njene nenehne transformacije kot tudi držav naselitev in njihovemu prilagajanju neenakostim globalne ekonomske in politične ureditve.

Kako raziskovati Neevropo?

Luka Culiberg

Oddelek za Azijske študije, FF UL

luka.culiberg@ff.uni-lj.si

Začetek kulturne antropologije kot vede sega v čas evropskega kolonializma, ki je odprl nove prostore za raziskovalce in znanstvenike in jim omogočil stik s tujimi ljudstvi in kulturami. Antropologija je zato v svojem epistemološkem izhodišču nerazdružljivo zvezana z "orientalistično perspektivo", ki vzpostavi konceptualno ločnico med Zahodom in Vzhodom. To nista le geografska pojma, temveč odražata temeljno dualistično razmerje moderne dobe med aktivnim *subjektom* (opazovalec) in pasivnim *objektom* (opazovani). Razmerje med kulturami ni simetrično, razlike med kulturami niso relativne, temveč so vpete v dualistično strukturo Zahoda in Vzhoda, Evrope in Neevrope, torej v razmerje dominacije in podrejenosti. Evropa ima znanost, se pravi konceptualno orodje za razumevanje Neevrope, druga je le predmet znanstvenega motrenja. Ta ločnica med Evropo in Neevropo se še danes odraža v velikem delu disciplinarne strukture moderne univerze. V postkolonialni dobi se začne dekolonizacija humanističnega in družboslovnega raziskovanja, a spremembe so počasne, polovične oziroma ostajajo epistemološko nerazčiščene. Antropologija oziroma etnologija se danes ne brani proučevanja fenomenov "zahodnih družb" in azijski študiji stojijo na epistemološkem izhodišču kritike orientalizma, hkrati pa sodobni svet prinaša nove izzive na področju študija "kultur", saj se s povečevanjem množičnih migracij javni diskurz spet vse bolj vrti okrog vprašanja "multikulturalizma" in celo "spopada civilizacij". V prispevku bomo poskušali razmisliti, kako lahko "neevropske" oziroma regionalne raziskave prispevajo k refleksiji stanja sodobnih evropskih družb, še posebej Slovenije.

Razstava *Afganistan – slovenski pogledi (2017 –2018)* – od ideje do realizacije in naprej

Ralf Čeplak Mencin

Slovenski etnografski muzej

ralf.ceplak@etno-muzej.si

Ob obisku razstave risb *Afganistanske sanje ... skozi oči afganistanskih otrok* - otroških afganistanskih beguncev iz Irana v Galeriji likovnih del mladih v Celju maja 2010, sem dobil idejo o pripravi etnološke razstave o Afganistanu, o katerem so v tistem času mediji veliko pisali, a predvsem s »črno-bele« perspektive. Prispevek bo spregovoril o načrtovanju (pre)ambicioznega projekta za naše birokrate, in o silnem nerazumevanju naših financerjev in sorodnih inštitucij. Govoril bo o »donkihотовskem« prepričevanju in argumentiranju o potrebnosti tovrstnih projektov v času, ko se je po drugi strani z neznosno lahkotnostjo financiralo slovensko vojaško prisotnost v Afganistanu. A z vztrajanjem in prepričanjem v smisel tega projekta, je oktobra 2016 izšla najprej obsežna knjiga 28 prispevkov slovenskih avtoric in avtorjev (tudi Zmaga Šmitka), maja 2017 pa smo odprli v Slovenskem etnografskem muzeju obsežno etnološko razstavo, ki je do konca marca 2018, ko smo jo zaprli privabila 30.000 obiskovalcev. Razstava je bila precej drugačna od običajnih, saj je spregovorila ne le o bogati zgodovini in kulturi Afganistana, temveč je seznanjala obiskovalke in obiskovalce tudi z sodobnimi relevantnimi vprašanji in problemi od droge, do begunske in ženske problematike. Prišlo je do mnogih pohval in namigov, da bi razstava morala potovati še kam drugam, a žal se nerazumevanje pristojnih inštitucij nadaljuje.

Ignacij Knoblehar in njegovi sodelavci v Egiptu in Sudanu : Muzejski viri za preučevanje najstarejše zgodovine slovenskih stikov z Afriko

Marko Frelih

Slovenski etnografski muzej

marko.frelih@etno-muzej.si

V letošnjem letu se je zvrstilo veliko dogodkov, ki so bili povezani s praznovanjem 200-letnice rojstva dr. Ignacija Knobleharja (1819-1858), katoliškega misijonarja v Sudanu in raziskovalca porečja Belega Nila. V Slovenskem etnografskem muzeju smo načrtno pristopili k sodelovanju z različnimi ustanovami in na ustrezen način predstavili tudi Knobleharjevo afriško zbirko predmetov, ki jih je leta 1850 pripeljal v Ljubljano. Knobleharjeva zbirka obsega okoli 230 predmetov ljudstev iz južnega Sudana in je shranjena v Slovenskem etnografskem muzeju.

Knobleharjevo misijonsko in raziskovalno delo je našlo svoje mesto tudi v monografijah in člankih prof. dr. Zmaga Šmitka, ki je kompleksno obravnaval slovenske stike z Afriko v 19. stoletju. Šmitek je Knobleharju in njegovim sodelavcem pripisal prvenstveno vlogo v prvih intenzivnejših povezavah Slovencev z Afriko in pri tem še posebej izpostavil arhivsko gradivo, med drugim tudi edini ohranjen primer ladijskega dnevnika. Knoblehar je dnevnik pisal med plovbo po Belem Nilu v letih 1849 in 1850. Dnevnik je shranjen v Avstrijski narodni knjižnici na Dunaju. Na pobudo dr. M. Freliha, kustosa Slovenskega etnografskega muzeja, je bil letos dnevnik v celoti skeniran in je v digitalni kopiji dostopen raziskovalcem v omenjenem muzeju.

Filmska reprezentacija kitajskih etničnih manjšin: »notranji orientalizmi« in hanski etnocentrizem

Mina Grčar

Oddelek za azijske študije, FF UL

mina.grcar@ff.uni-lj.si

Film v Ljudski republiki Kitajski že od nekdanj predstavlja enega osrednjih didaktično in propagandno naravnanih medijev, ki še danes igra pomembno vlogo v zvezi z vprašanjem Kitajske kot enotne multietnične države. Poleg večinskih Hanov (*Hanzu* 汉族) skupni kitajski narod (*Zhonghua minzu* 中华民族) uradno sestavlja še 55 etničnih manjšin (*shaoshu minzu* 少数民族), do katerih je vlada z letom 1949 vzpostavila politiko »pluralnosti in enotnosti« (*duoyuan yiti* 多元一体). Nanjo je želela že v 50. letih pokazati z ustreznimi medijskimi reprezentacijami manjšin, zlasti tako imenovanimi »manjšinskimi filmi« (*shaoshu minzu dianying* 少数民族电影). Ti slikajo ostro nasprotje med tradicionalnim, težkim življenjem nehanskih manjšin v odmaknjenih, podeželskih predelih juga in zahoda države ter urbano modernostjo hanskega sveta, odnos med njima pa je skoraj vselej konstruiran skozi idioma družine in spola: Hani nastopajo kot napredni, starejši bratje, manjšine pa kot nemočne mlajše sestre, ki potrebujejo hansko zaščito. Ob tem načinu reprezentacije torej lahko govorimo o nekakšnem »notranjem orientalizmu« kot mehanizmu utemeljevanja »nacionalne enotnosti« (*minzu tuanjie* 民族团结) in hanske superiornosti znotraj te. Kljub drugačnim pristopom in ciljem filmskega prikaza manjšin je takšna »hancentrična« perspektiva ostala prisotna tudi v delih pete generacije kitajskih režiserjev tekom osemdesetih in devetdesetih let, še bolj pa v ekološko obarvanih filmih 21. stoletja. Tudi današnje filmske upodobitve, čeprav iz drugačnega zornega kota, še vedno sledijo enaki narativni formuli, ki skozi eksotizacijo in marginalizacijo nehanskega upravičuje hansko hegemonijo nad manjšinskimi območji.

Lingvistično-antropološko raziskovalno delo v vasi Kanjimei na Papui Novi Gvineji

Darja Hoenigman

College of Asia and the Pacific, The Australian National University & Laboratoire SPHERE, CNRS

darja.hoenigman@gmail.com

V pričujočem prispevku bi rada predstavila svoje 15-letno raziskovalno delo v vasi Kanjimei v provinci Vzhodni Sepik na Papui Novi Gvineji, kjer sem do danes preživela že nekaj več kot tri leta. Ko sem se leta 2004 kot magistrska študentka prvič odpravila na teren, da bi preučevala kako tok pisin – melanezijski pidžin, ki ga v tem delu Nove Gvineje uporabljajo kot *linguo franco* – spodriva lokalni jezik, sem na samem začetku ugotovila, da Kanjimejci svoj jezik, ki ga imenujejo *awiakay*, le redko zamenjujejo s tok pisinom, še več, da ta jezik ni enak tistemu iz večje vasi na sosednji reki, in ne onemu iz vasi Imanmeri, kot smo dotlej domnevali, pač pa da je samostojen jezik, ki z najbližjimi sosedi sploh ni soroden. Na Novi Gvineji, ki je jezikovno najbolj raznoliko področje na svetu, ni to sicer nič nenavadnega, je pa vse to zaznamovalo moje nadaljnje delo. Na naslednjem obisku terena sem namreč odpotovala navzgor po reki Arafundi, kjer sem posnela jezike okoliških vasi, in s primerjavo posnetega materiala ugotovila, da je jezik *awiakay*, ki ga govorijo v Kanjimeiu, del majhne jezikovne družine, za katero so jezikoslovci pred tem domnevali, da je en sam jezik.

Kljub dolgemu uvodu pa vse to ni glavni del moje raziskave. Kot lingvistična antropologinja se ukvarjam predvsem z medsebojnim vplivom uporabe jezika in vsakdanjega življenja, ter s prepletenostjo družbenih in jezikovnih sprememb. S pomočjo observacijskega filma preučujem različne registre jezika *Awiakay*: jezik in dinamiko vaških preprirov, skrivne jezike, žalovanje ob smrti, jezik duhov, in neprevedljive pesmi celonočnih plesov.

Raziskovanje vlog žensk in Islama v literaturi Leile Aboulele

Nataša Hrastnik

Samostojna raziskovalka

natasa.hrastnik@guest.arnes.si

Leila Aboulela se v svoji literaturi pogosto ukvarja s tematiko interkulturalizma in vere. Opisuje kompleksne realnosti življenj razseljenih diasporičnih junakinj, ki živijo na Zahodu in se soočajo s tem, da so njihove izkušnje, vedenja in razmišljanja drugačni od večine. Vera muslimanskim ženskam nudi osvobajajočo duhovnost, ki ustvarja prostor za konstruiranja njihovih transnacionalnih identitet. Preplete se s kulturnimi specifikami ter ključno vpliva na njihova razmerja. Medtem ko spomini junakinj poudarjajo migracijsko vrzel, vera pomaga pri soočanju z izgubo, zmanjša bolečino in občutke izgube in poveže ljudi na nepričakovane način, ki presegajo kulturne omejitve. Leila Aboulela naslovi orientalistične in islamistične diskurze, vera njenim junakinjam Afričankam, muslimankam, Sudankam, nudi identitetno zatočišče, z njo se uprejo pritiskom posvetne asimilacije in romantiziranju preteklosti.

Razgledi po japonski glasbi: značilnosti glasbenih elementov in estetike

Klara Hrvatin

Oddelek za azijske študije, FF UL

klara.hrvatin@ff.uni-lj.si

Določena področja japonskih študij pri nas še vedno ostajajo dokaj neraziskana. Eno takšnih je tudi področje japonske glasbe, ki skupaj z japonskim jezikom, zgodovino, literaturo, umetnostjo, etc., tvori pomemben mozaik v razumevanju japonske kulture. Je res, da je japonska glasba tako nerazumljiva za naša ušesa in kriterije, ki jih določa zahodna glasba? O kakšni razliki lahko govorimo med tema dvema zvočnima svetovoma?

Predstavitev bo nudila vpogled v osnovne značilnosti japonske glasbe in njene estetike; značilnosti elementov kot so lestvice, ritem, dinamika, tempo, brez katerih je težko razumeti in ceniti japonsko glasbo. Glasbeni elementi ter prav tako estetski pojmi, ki se uporabljajo v japonski glasbi, bodo ponazorjeni z glasbenimi primeri.

V ospredju bodo značilnosti japonske glasbe, kot jih je opredelil in definiral etnomuzikolog Fumio Koizumi v svojem delu *Zvok Japonske*. Prav tako se bomo dotaknili določenih glasbenih konceptov in estetike skladatelja in prodornega pisca na področju estetike Tōruja Takemitsuja in njegovemu eseju *Ogledala dreves, ogledala travnikov*, v katerem ponazarja razliko dveh zvokovnih svetov, predvsem značilnostih japonskega odnosa do zvoka, estetskih pojmov kot so koncept časa in prostora *mater* efekta *sawari*, ki pripomore k značilni kvaliteti zvoka pri določenih tradicionalnih inštrumentih.

Literatura nigerijsko-biafrske vojne in postkolonialna teorija

Nikolai Jeffs

Oddelek za uporabno jezikoslovje, FHŠ UP

nikolaijeffs@gmail.com

Kritik in raziskovalec Chidi Amuta je nekoč zatrdil, da je obdobje nigerijsko-biafrske vojne (1967-1970) najbolj literarizirani zgodovinski dogodek v nigerijski literaturi in da je, zavrlo velikosti nigerijske literarne produkcije, ta vojna tudi najbolj popisani posamezni historični moment v afriški literaturi nasploh. Ta trditev drži še dandanes in ko je mogoče identificirati najmanj 60 različnih romanov na temo vojne, sama tekoča produkcija novih del pa se še nadaljuje. Premislek o tovrstni količini del, pogojih njene produkcije in o sami vsebini posameznih tekstov o nigerijsko-biafrski vojni, nujno vodi v ponovni premislek nekaterih ključnih in kanoničnih konceptov postkolonialne teorije. Romani nigerijsko-biafrske vojne praviloma ne pritrjujejo klasični zgodovinski periodizaciji ekonomskih, socio-političnih, kulturnih in drugih lomov organiziranih okoli predkolonialnega, kolonialnega in postkolonialnega obdobja. Nadalje, ta dela se ne umeščajo najbolje v okvirje po katerem je roman viden kot privilegiran medij ustvarjanja nacije kot "zamišljene skupnosti" ali pa kot izraz "nacionalne alegorije". Nenavsezadnje se postavlja tudi vprašanje komu vsi ti romani "pišejo nazaj"? Debata o naravi vojni, debata, ki je še kako aktualna tudi za današnjo Nigerijo ima, seveda, svojo mednarodno dimenzijo, ki je tudi povezana z dejstvi kolonializma in neokolonializma. Toda, in po drugi strani, je samo "pisanje nazaj" posameznega romana usmerjeno tudi v domačo občinstvo in v korekcijo drugih romanov na to temo, popravek različnih avtobiografij in biografij povezanih z vojno ter zavrnitev njene dominantne ideološke naracije.

Slovenske misijonarke v Indiji: konteksti, metode in premisleki

Ana Jelnikar

Inštitut za antropološke in prostorske študije, ZRC SAZU

ajelnikar@gmail.com

Vsebina prispevka kritično preizprašuje domet, omejitve in obetavne iztočnice raziskave »Slovenske misijonarke v Indiji«, katere cilj je raziskati in osvetliti življenjske zgodbe dvanajstih slovenskih misijonark, ki so v Indijo prišle v obdobju pred drugo svetovno vojno in po njej. Metodološko projekt temelji na arhivskih raziskavah, zbiranju in analizi ustne zgodovine, etnografskem dokumentiranju podatkov skupaj z diskurzivno analizo primarnih in sekundarnih virov, vključno z literarnimi deli in vizualnim gradivom. Čeprav je terensko delo v Indiji in v Sloveniji doslej postreglo z marsikatero zanimivo »najdbo«, smo soočeni z dejstvom, da rekonstrukcijo življenjskih zgodb teh misijonark močno otežujejo številni dejavniki. Zgodbe se namreč izmikajo (Motoh), oralna zgodovina pa z neizbežno strukturo legitimizirajočih okvirov (legitimizing frameworks, Zacchariah) spodnaša verodostojnost opravljenih intervjujev na terenu. Vseeno pa pridobljeni izsledki konkretnih »biografij« pomenijo pomembno kritično obogatitev obstoječih študij na temo krščanskih (katoliških) misijonov v Indiji ter medkulturnih odnosov med Indijo in Evropo. Male, navidezno nepomembne zgodbe odpirajo velika vprašanja. Zaradi specifične vmesne umeščenosti slovenskih misijonark je mogoče pod vprašaj postaviti prav tezo o misijonarskem kolonializmu, ki je sicer še vedno obravnavana kot samoumevno dejstvo (Frykenberg 2003). Ker so misijonarke prihajale z obrobja kolonialno aktivne Evrope, so bile pogosto obravnavane kot ne dovolj »evropske« znotraj izbranih kongregacij, medtem ko jih je v Indiji domače prebivalstvo še vedno videlo kot pripadnice rasno »superiornega« evropskega sveta. Zato se v prispevku osredinjam na teorije orientalizma in razpiram alternativne utemeljitve prevladujočih pristopov razumevanja kulturnih odnosov med Indijo in Evropo. S konkretnimi primeri pokažem, kako so bile nekatere misijonarke kljub svoji podrejeni vlogi in nevidnosti dejavne akterke v procesu družbenih sprememb.

Discovering Seoul in Celje - A Study on the Image of Seoul through Picture Postcards which Alma Karlin brought from Korea

Byoung Yoong Kang

Oddelek za azijske študije, FF UL

kby@ff.uni-lj.si; oddyoong@yahoo.com

Alma Vilibalda Maximiliana Karlin (1889-1950) is one of world-famous Slovenians who is a traveller, writer, poet, collector, polyglot and theosophist. Especially, she is known as an explorer that made a journey around the world between 1919 and 1927. On her journey around the world, she moved by ship to Korea from Japan. It is known to us that Alma Karlin travelled from Busan to Pyongyang in 1923 and made some observations of Korean peninsula and people. Currently, we could see her amazing discovery from Korea in Celje, her hometown. Some of it is the 1910s' Seoul. She brought Seoul's and Seoul-related picture postcards.

In the early 20th century Seoul was emerging as a centre of modern tourism as the place identity changed rapidly from 'Hanseong (한성)' of Joseon to 'Keijô (京城)' of Japanese imperialism. The image of Seoul which Alma Karlin brought is a part of the historical landscape like Gyeongbokgung Palace (경복궁, 景福宮). We should know that the historical landscape which Alma Karlin brought was represented as a 'Joseon (조선, 朝鮮)', a subject of dismantling, reconstruction, destruction, transformation, and a premodern and declining stagnant tradition. On the other hand, urban scenery which is possible to see in other postcards was described as a developmental symbol of modern civilization as 'Japanese'.

Therefore, while seeing the 'beautiful' postcards, we cannot overlook that it could be used as a symbolic tool for 'image' as a political product projected with imperialist gaze and awareness.

O geografiji neevropske etnologije ali kako je etnološko in antropološko znanost pri nas videl prof. Zmago Šmitek

Boštjan Kravanja

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, FF UL

bostjan.kravanja@guest.arnes.si

V prispevku bom obravnaval Šmitkovo teoretsko pisanje o etnologiji in antropologiji, predvsem pa njegove komparativne temelje. Ti predstavljajo tudi vodilo njegovega večdesetletnega ukvarjanja s slovensko mitologijo v indoevropski perspektivi, a tukaj me bodo tukaj zlasti zanimale njegove predhodne obravnave zgodovine slovenskih stikov z neevropskimi kraji. Danes lahko rečemo, da je to delo nekdo moral opraviti. Pregled slovenskega čezmorskega udejstvovanja je bil eden od temeljev, na katerem je bilo mogoče graditi neevropsko etnologijo, kasneje pa tudi formalno antropologizirati našo vedo in jo s tem odpreti v svet. Šmitek je ob siceršnji širini svojega zanimanja vedno ostajal zvest komparativni metodi, za katero menim, da je ključno oblikovala tudi njegovo vzpostavljanje neevropske etnologije pri nas. Toda v devetdesetih letih je primarna kritika območnih študij antropologijo popeljala v razvoj transnacionalno usmerjenih in procesualnih raziskav ter različnih prostorsko naravnanih koncepcij kulture in identitete. Iz tega vidika je danes za mnoge samoumevno, da geografija neevropskih svetov nikoli ni obstajala izven konteksta evropske imaginacije, kolonializma in trgovine. Kako se je s temi vprašanji soočal eden od ključnih utemeljiteljev neevropske etnologije pri nas, bo izhodiščni predmet mojega razmišljanja. Kot rečeno, bom to začetno geografijo »neevrope«, ki na nek način še vedno odzvanja v našem prostoru, poskušal premisliti v kontekstu takratne etnologije in Šmitkove komparativne metode in jo s tem osvetlil za današnjo rabo. »Neevropa« je namreč danes veliko dostopnejša kot je bila v času Šmitkovega snovanja neevropske etnologije, hkrati pa smo vse bolj oddaljeni od konteksta takratnega razmišljanja o »njej«.

Ženska gibanja v Jordaniji

Maja Lamberger Khatib

Samostojna raziskovalka

maja.lamberger@guest.arnes.si

V pričujočem prispevku predstavljam dinamiko ženskih gibanj v Jordaniji, feminističnih in aktivističnih.

V uvodu se seznanimo s historičnim vidikom ženskih gibanj. V nadaljevanju predstavimo pričakovanja žensk po vzpostavitvi moderne države v času prebujajočega se nacionalnega in panarabskega gibanja. Identificiramo lahko veliko različnih tipov feminizmov, ki jih v grobem lahko kategoriziramo kot sekularni feminizem, islamski feminizem in islamistični feminizem, ki pokrivajo široke politične spektre in prikažejo različnost glasov, ki jih govorijo ženske.

Vedno več je gibanj, kjer so ženske muslimanke povečale svoje dejavnosti znotraj islamističnih gibanj. Ženska vprašanja in pravice so še vedno diskutirane v zelo striktnih in ustaljenih strukturah teh narativ, to je vztrajanju na posebnem statusu muslimank in na razlikah med muslimankami samimi in tistimi, ki prevladajo v zahodnih modelih. V zaključku prispevka izpostavim nekaj sodobnih aktivističnih kampanj za izboljšanje položaja žensk v jordanski družbi, ki s preprostimi, a zelo jasnimi slogani izražajo zahteve po tem, da jordanska družba javno odpira določene tabuizirane ženske teme.

Teritorialnost in nomadizem: administrativne vasi kot strategija za ohranjanje dostopa do virov

Sarah Lunaček

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, FF UL

sarah.lunacek@ff.uni-lj.si

Četudi pastirski nomadizem vključuje premikanje za čredami, ne pomeni, da ni odvisen od ozemlja, saj so sezonski premiki taborov namenjeni dostopu do vode in paše. Letni ciklusi pri nomadih iz različnih skupin Imajeghan (Tuaregov) v današnjem Nigru so imeli bolj ali manj ustaljene poti, ki so se prilagajale letnim padavinam (Bernus). Za dostop do vode in paše je nujen dostop do ozemlja na katerem se ti viri nahajajo. Nekateri avtorji so izpostavili pomen elit za regulacije poti in dostopa do virov zaradi upravljanja z viri (Claudot-Hawad), medtem ko so drugi problematizirali hierarhičnost družbene organizacije (Bourgeot). Tradicionalne sisteme je najprej razbila nasilna kolonizacija. S kolonialno administracijo in različnimi sistemi upravljanja po neodvisnosti so se nalagale plasti starih in novih avtoritet, vladnih institucij in nevladnih organizacij, kar je potrebno upoštevati pri razumevanju lokalnih razmerij moči (Oliver de Sardin, Mohamadou). V zadnjih desetletjih je dostop do paše in vode nomadom otežen, tako zaradi zahtevnejših klimatskih pogojev (vse pogostejše suše in poplave), zaradi rasti prebivalstva, ki išče vire preživetja tudi v pastirski coni na severu, kot zaradi različnih interesov po privatni in državni profitni rabi ozemlja za intenzivno živinorejo in za vrtnarstvo. Na območju letne slane paše na severu je država podelila koncesije za raziskave in odpiranje novih rudnikov urana. Četudi je v pastirski coni na severu Nigra privatno lastništvo zemlje izven mest prepovedano, v praksi ni tako. Code pastoral (zakon iz leta 2010, ki se nanaša na nomadsko pastirstvo), ki naj bi poskrbel za pravice nomadov z regulacijo skupnostne rabe virov, daje prednost interesom države pri izrabljanju naravnih virov kot je uranova ruda. Ena od strategij (nekdanjih) nomadov za ohranjanje dostopa do paše in vode je povezna z uveljavljanjem prvenstva običajnih (customary) pravic, ki ga omogoča Code pastoral. 20 let po tuareškem upor v Nigru se izpolnjuje zahteva po decentralizaciji, ki omogoča skupnostne pravice do rabe virov na načrtanem območju in njihovo utrditev z oblikovanjem administrativnih vasi. Kljub t.i. prehodnim koridorjem ni povsem jasno, kaj se bo zgodilo z dostopom nomadskih pastirjev čez naseljena ozemlja. Na primeru vasi na južnem obrobju Aïrskega gorovja na severu Nigra bom primerjalno orisala dinamiko, prednosti in težave prehoda iz nomadskih mobilnih taborov v administrativno vas.

V tuje kraje, v tuja mesta čez široko morje. Potovanja pomorščakov v neevropske dežele

Bogdana Marinac

Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran

bogdana.marinac@pommuz-pi.si

Pomorščaki so bili v preteklosti med redkimi poklicnimi skupinami, ki so imeli možnost potovati v neevropske dežele. Prav zaradi tega je bil to eden od vzrokov, ki je fante iz vseh družbenih slojev in različnih delov države pritegnil v vojno ali trgovsko mornarico. Od srede 19. stoletja dalje, ko so ladje avstrijske oz. avstro-ogrške vojne in trgovske mornarice vse pogosteje plule okoli sveta in na oddaljene kontinente, so na njih služili tudi pomorščaki iz slovenskega etničnega ozemlja. S potovanj so prinašali različne predmete in fotografije, pošiljali pisma in razglednice. O svojih doživetjih v slabo poznanih deželah so pripovedovali znancem in sorodnikom, pisali v dnevnike in spomine. Predvsem s tem, da so nekatere spomine objavili v revijah in časopisih, so pomagali oblikovati podobo o tujih deželah tudi med širšo javnostjo.

Izkušnje pomorščakov s potovanj so bile različne, prav tako pa tudi njihovi zapisi o potovanjih. Nekateri so tuje kraje spoznali zelo površno, drugi so beležili tudi zgodovinske, geografske, etnološke in druge podatke o deželah in prebivalcih. Zlasti častniki in kadeti so hodili na sprejeme pri predstavnikih oblasti ter se tudi na tak način srečali z domačini in njihovim načinom življenja. Posebne izkušnje pa so imeli člani posadk vojnih ladij, ki so sodelovale v vojaških spopadih, kar je med drugim vplivalo na njihovo doživetje dežel in domačinov.

Prispevek se osredotoča na predstavitev potovanj in stikov pomorščakov z neevropskimi deželami v različnih obdobjih s poudarkom na obdobju Avstro-Ogrske ter na njihovi dediščini, ki jo hrani Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran.

Doma zdoma: kipi v kultu k jorubskemu božanstvu Omolu Buruku

Maja Mesesnel

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, FF UL

mesesnel.maja@gmail.com

V prispevku bom s pomočjo dokumentarnega gradiva in ustnih virov strnila izsledke svojih dosedanjih raziskovanj v slovenskem prostoru prisotnega kulta k jorubski boginji Omolu Buruku. Izvorno gre za kult ekskluzivnega značaja, ki je geografsko omejen na področje mesta Abẹ̀òkúta, v nigerijski državi Ogun. Emblem tega delno skrivnega kulta s strogo hierarhično ureditvijo in s tvorno družbeno in versko funkcijo so t.i. živi kipi. Slednjim, ki se javnosti razkrijejo zgolj ob izjemnih in posledično redkih priložnostih, bo namenjena posebna pozornost – poleg povsem formalne oblikovne in vsebinske razčlenitve ter estetskih poudarkov teh rezbarskih izdelkov v lesu, bom skušala osvetliti tudi njihovo nadčutno dimenzijo, povezano z jorubskim konceptom, imenovanim, *aṣe* (izg. ašè).

Težave pri razumevanju onomatopejskih izrazov v japonskem jeziku

Nagisa Moritoki Škof

Oddelek za azijske študije, FF UL

nagisa.moritoki@guest.arnes.si

Japonski jezik ima mnogo onomatopejskih izrazov, podobno kot nekateri drugi azijski jeziki, npr. korejski in indonezijski jezik. Onomatopejske izraze v japonskem jeziku pogosto najdemo v mangah in japonski popularni kulturi na splošno, ki je precej razširjena med mladimi po vsem svetu, zato se številni učenci jezika že pred začetkom formalnega izobraževanja seznanijo s temi izrazi. Poleg tega so onomatopejski izrazi pogosti (med maternimi govorci) v pogovoru z otroki in v pogovoru z nematernimi govorci japonskega jezika. Vendar pa je raba onomatopejskih izrazov izrazito vezana na kontekst in situacijo, zato se ustrezno razumevanje pogosto izkaže za precejšnjo težavo.

V tem referatu želimo predstaviti analizo ozadja teh težav in razmislek o vzrokih za težave. V raziskavi se opiramo na metodo, Nacionalnega inštituta za japonski jezik in jezikoslovje (NINJAL) v kontekstu "Korpusa bralnega razumevanja učencev japonskega jezika". Z metodo "think aloud" učenec bere mango oziroma besedilo in v maternem jeziku opiše, kaj je razumel, kot tudi, česa ni razumel. V raziskavi je sodelovalo približno 20 študentov na ravni A2 do C1 iz Slovenije in iz drugih delov Evrope.

V raziskavi je bilo ugotovljeno,

- 1) da je veliko onomatopejskih izrazov, ki jih ne najdemo v slovarjih. Npr. "nuru" (izraz, ki označuje kapljanje močno viskozne tekočine),
- 2) da imajo nematerni govorci težave pri vrednotenju in razumevanju onomatopejskih izrazov. Npr. "mochi-mochi no pica" (pica, katere testo ima trdno in hrustljivo strukturo in je na Japonskem pozitivno vrednoteno),
- 3) da so težave pri povezovanju onomatopejskih izrazov s kontekstom oziroma situacijo v kateri se uporabljajo. Npr. "sara-sara" (označuje šum vetra, pri čemer ni možno jasno opredeliti, kaj je tisto, kar ta šum povzroča).

Pri razumevanju onomatopejskih izrazov je prvi korak razumevanje pomena besede, zato je treba slovarska gesla opremiti s pojasnili o vrednotenju in ostalih odtenkih. Poleg tega je bistvena povezava s kontekstom, situacijo in kulturnim ozadjem. Pravilno razumevanje onomatopejskih izrazov namreč ni pomembno le za pravilno razumevanje celotnega besedila ali izjave, temveč je pomembno za ustrezno vzpostavitev človeškega odnosa z govorcem.

Izmikajoče zgodbe – razmišljanje o biografijah slovenskih misijonark

Helena Motoh

ZRS Koper

helena.motoh@guest.arnes.si, helena.motoh@zrs-kp.si

Prispevek bo posvečen metodološkemu premisleku o biografskih rekonstrukcijah na primeru raziskave o življenjih slovenskih misijonark v Indiji. Rekonstrukcija življenjskih zgodb teh žensk neizogibno prinaša številne zagate, večinoma povezane z marginalnim statusom, ki so ga imele v več pogledih: kot ženske, kot pripadnice majhnega naroda in ne dosti večje države brez kolonialnega vpliva, kot zastopnice manjšinske religije v indijskem kontekstu in nenazadnje kot govorke nepomembnega jezika ter hkrati šele priučene govorke angleščine. Vsi ti dejavniki, ki so jim po eni strani omogočali psoredniško vlogo, so hkrati prispevali tudi k nemosti njihove lastne samoreprezentacije. Z redkimi izjemami se pri njih soočamo z odsotnostjo avtobiografske pisave, z nemožnostjo arheologizacije osebnih predmetov zaradi zaveze uboštvu, s pomanjkanjem sekundarnih biografskih informacij zaradi šibkih stikov z družinami in nenazadnje z redigiranimi uradnimi biografskimi besedili, ki so po strogih pravilih, praviloma nekrološko, nastajala v okviru njihovih redov. Ravno zaradi vseh teh vrzeli, slepih peg in falzifikacij predstavljajo biografije misijonark dobrodošel primer za premislek o metodoloških problemih biografske naracije, oz. tistega, kar bi Bourdieu imenoval »biografska iluzija«. Vsiljena koherenca, ki iz naključnosti oblikuje socialno sprejemljivo narativno strukturirano konstrukcijo »biografske iluzije«, se namreč v veliki meri opira tudi na predpostavko delovalnosti (*agency*), ki pa je v primeru misijonark prav tako kompleksna in problematična kategorija. Prispevek bo na primeru izbranih »biografij« misijonark ponazoril omenjene metodološke zagate in odprl prevpraševanje o možnih alternativah biografskega pristopa.

Glasbena prizorišča v japonski Kanazavi in samonikla prizorišča v Sloveniji

Rajko Muršič

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, FF UL

rajko.mursic@ff.uni-lj.si

Japonska je do nedavnega s svojo popularnoglasbeno produkcijo zasedala drugo ali tretje mesto v količini glasbenih izdaj, če ob ameriškem tržišču upoštevamo britanskega skupaj z evropskim. Danes je mesto j-popa prevzel k-pop, torej korejska glasbena produkcija. Kljub temu je glasbeno življenje na Japonskem še vedno zelo živo in v marsičem unikatno ter specifično.

Država in lokalne oblasti popularne glasbe na Japonskem tako rekoč ne subvencionirajo in le izjemoma vzpostavijo prizorišča, na katerih lahko nastopajo tudi popularnoglasbene izvajalke in izvajalci. Popularna glasba je v celoti prepuščena trgu, iznajdljivosti akterjev in njihovi solidarnosti, zato je pravo presenečenje, ko se soočimo s pestrostjo in kakovostjo prostorov izvajanja popularne glasbe na Japonskem.

Avtor bo v prispevku predstavil nekaj takšnih glasbenih prizorišč v mestu Kanazava, kjer je izvedel krajšo raziskavo glasbenega življenja pred skoraj dvajsetimi leti (2001), kraj pa je ponovno obiskal leta 2014. V mestu so takrat delovala različna glasbena prizorišča – le eno med njimi je bilo pod upravo mestne občine, to je Vas umetnosti, Gejdžucu-mura, vsa druga prizorišča pa so v zasebni lasti. Najtrajnejša med njimi so jazzovski klubi (avtor bo predstavil dva), prav tako izjemno zanimivo in za lokalno produkcijo pomembno je prizorišče na osrednji mestni tržnici Meromeropoči.

V sklepnem delu bo primerjal situacijo v Kanazavi s podobnimi glasbenimi prizorišči v Sloveniji, ki jih spremlja od leta 2011, glede na občinstva, pomen za lokalno glasbeno ponudbo in vpetost v mednarodne tokove sodobne glasbe na sorazmerni svetovni periferiji.

Etnološko raziskovanje in muzejsko predstavljanje neevropskih ljudstev v Sloveniji druge polovice 20. stoletja

Tina Palaić, Rajko Muršič

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, FF UL

tina.palaic@gmail.com

rajko.mursic@ff.uni-lj.si

Avtorica in avtor bosta v prispevku najprej osvetlila vlogo Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo pri preučevanju neevropskih ljudstev, pri čemer bosta pozornost posvetila še zlasti študijskim programom na oddelku, ki so pokrivali to področje, od štiridesetih let dalje. Posebno pozornost bosta namenila obdobju od zgodnjih šestdesetih let do dveh zaporednih velikih sprememb študijskih programov v devetdesetih letih in v prvem desetletju 21. stoletja. Na podlagi pregleda dokumentacijskih virov bosta predstavila tudi neposredne načine soočanja učiteljev in študentov z območji zunaj Evrope (ekskurzije, terenske vaje...).

V drugem delu prispevka bosta obravnavala delovanje Muzeja neevropskih kultur Goričane, ki je bil ustanovljen leta 1964 kot oddelek Slovenskega etnografskega muzeja z razstavnimi prostori v dvorcu Goričane pri Medvodah, zaprt pa leta 2001, ko so zunajevropske zbirke pridružili siceršnjim zbirkam v Slovenskem etnografskem muzeju. Do ustanovitve muzeja v Goričanah kustosi zunajevropskim zbirkam niso pripisovali posebnega pomena in o njihovem zbiranju in razstavljanju tudi niso posebej razmišljali, v obravnavanem času pa se kaže porast pridobivanja zunajevropskih predmetov in zbirk, še zlasti pa razstavne in obrazstavne dejavnosti. Avtorja bosta osvetlila pogoje delovanja muzeja, posebno pozornost pa bosta namenila predstavitvi praks zbiranja zunajevropskih predmetov in zbirk v času, ko je bila Slovenija kot del nekdanje Jugoslavije med najpomembnejšimi akterji gibanja neuvrščenih.

Prispevek bosta zaključila s primerjavo obsega zunajevropskih raziskav, opravljenih v Sloveniji in izbranih drugih državah, ter s pregledom ustanovitve nekaterih institucij, ki hranijo zunajevropske zbirke, v nekdanjih jugoslovanskih republikah in širše.

Študij konfucijanske etike skozi različne tekste in kontekste

Marko Ogrizek

Oddelek za azijske študije, FF UL

marko.ogrizek@ff.uni-lj.si

Konfucijanstva ne moremo videti kot zgolj filozofske tradicije, vseeno pa se da reči, da poseduje ključne filozofske elemente, ki jim uspeva znova in znova presegati tako zgodovinske kot kulturne meje tradicije. Medtem ko Huang Chun-chieh izpostavi, da je bolj primerno govoriti o konfucijanstvih, v množini, pa imajo ključne konfucijanske vrednote tudi zmožnost, da se premikajo iz konteksta v kontekst – in sicer tako, da zadržijo nekatere svoje značilnosti, v drugih pa se prilagodijo (Huang 2018). Študij konfucijanstva mora torej potekati v okviru interdisciplinarnih naporov, pri katerih pa mora imeti svoje mesto tudi filozofija. Znotraj projekta konfucijanske etike (projekta, ki ga moramo jemati kot živega in sodobnega), se zastavi vprašanje, do katere mere lahko študij širšega in bolj raznolikega nabora izrazov konfucijanske misli – predvsem skozi metodo primerjalne filozofije kot odprtega filozofskega dialoga – pomaga dodatno osvetliti pomembne vidike konfucijanske etične misli kot take. Na primeru kontrastiranja določenih interpretacij japonskih konfucijanskih učenjakov z novejšimi ne-kitajskimi interpretacijami konfucijanskih pojmov (kot je na primer interpretacija konfucijanske etike kot »etike vlog« (Rosemont & Ames 2016), skuša pričujoči prispevek pokazati, da primerjalna filozofija, posebej ob podpori širšega interdisciplinarnega pristopa, predstavlja pomemben način študija konfucijanske etike skozi različne tekste in kontekste.

Dr. Branislava Sušnik: Od izseljenstva do etnolingvističnih in antropoloških raziskav v Paragvaju

Jaka Repič

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, FF UL

jaka.repic@ff.uni-lj.si

V predavanju bom predstavil v Sloveniji dokaj slabo poznano antropologinjo dr. Branislavo Sušnik, ki je večino svojega znanstvenega delovanja raziskovala v Paragvaju, vodila pa je tudi etnografski muzej v Asuncionu. Branislava Sušnik se je izobraževala v Ljubljani in na Dunaju, med drugo svetovno vojno pa je emigrirala v Rim in nato v Argentino. IZseljensko družbeno realnost je smatrala za preveč zaprto, zato je izkoristila priložnost in se je kmalu po emigraciji preselila v Paragvaj. Tam je do svoje smrti vodila etnografski muzej Andres Barbero, poučevala pa je tudi na Nacionalni univerzi v Asuncionu.

Kljub izjemno bogatim antropološkim in etnolingvističnim raziskavam ostaja pri nas dokaj slabo poznana. S predstavitvijo želim osvetliti njeno življenje, izkušnjo emigracije in razmisliti o pomenu njenih raziskav za sodobno antropologijo.

"Neustavljivo japonski pečat": kaj je za slovenske likovne kritike japonskega v delih japonskih umetnikov?

Noriaki Sangawa

Oddelek za azijske študije, FF UL

noriaki.sangawa@ff.uni-lj.si

Anna Sangawa Hmeljak

ALUO UL

V likovnih kritikah, ki so bile objavljene v slovenskem prostoru ob likovnih razstavah japonskih umetnikov v Sloveniji, se zelo pogosto poudarja "japonskost" teh likovnih del, njihovo nenavadnost in eksotičnost, tudi težjo razumljivost za slovenskega gledalca. Tako npr. Mesesnel (1985) v opisu del umetniške skupine Ryu opisuje njihovo estetiko, ki »kljub kozmopolitskim značilnostim ohranja [...] neustavljivo japonski pečat". V prispevku predstavimo več del japonskih umetnikov, ki so v zadnjih desetletjih razstavljali v Sloveniji, analiziramo kompozicijske, kromatične, ikonografske in tehnične značilnosti njihovih abstraktnih del, v katerih lahko vidimo njihovo povezanost z japonsko likovno tradicijo, vzporedno s tem pa odzive slovenske kritike na ta dela, njihovo sprejemanje in obenem poudarjanje različnosti, nedoumljivosti, tujosti.

Pesmi z risbami v Kosovi zbirki - "Sanjûrokkasen"

Chikako Shigemori Bučar

Oddelek za azijske študije, FF UL

chikako.bucar@guest.arnes.si

Kot eno pomembnih japonskih zbirk v Sloveniji poznamo Kosovo zbirko v SEMu. Pod inventarno številko 60 LJU 0021705 je 36 pesmi oz. tanka z risbo t.i. kasen-e 歌仙絵, tipično napisane in narisane na japonski način na formatu "sunshōan shikishi" (13.5 x 12 cm). Ti listi so nalepljeni na straneh nekakšnega albuma, ki si ga lahko ogledamo z listanjem od spredaj in zadaj.

"Sanjûrokkasen" 三十六歌仙 (= Šestintrideset odličnih pesnikov) je seznam 36 dotedanjih najboljših pesnikov, ki ga je glede na japonsko pesniško tradicijo sestavil Fujiwara no Kintō (966 - 1041), politik in literat na japonskem dvoru v obdobju Heian. Najstarejša ohranjena zbirka (več zvezkov) s pesmimi omenjenih 36 mojstrov je Nishi honganji sanjûroku-nin kashû iz leta 1113. V zgodovini japonske umetnosti je bilo priljubljeno risanje (imaginarnih) portretov te skupine 36 pesnikov s kaligrafskim dodatkom vsaj ene pesmi za vsakega pesnika, kasneje pa tudi v grafiki, i.e. v obliki tiskane knjige za širšo publiko. Večina ohranjenih zvitkov, risb kot del pohištva, albumov in natisnjenih knjig je iz obdobja Kamakura in Edo.

Prispevek predstavlja:

- 1) pomen "Šestintrideset odličnih pesnikov" (Sanjûrokkasen) v tradiciji japonske književnosti in umetnosti (Oktobra 2019 bo v Narodnem muzeju v Kjotu posebna razstava različice "Satake-bon", katere deli so se razgubili v zgodovini, vendar zopet zbrani na enem mestu),
- 2) relevantnost dejanskega in edinstvenega gradiva Sanjûrokkasen, ki je shranjeno v SEM-u, za zbiratelja dr. Franceta Kosa, veleposlanika SFR Jugoslavije med 1959 in 1962,
- 3) relevantnost gradiva v današnji Sloveniji in Srednji Evropi.

Razstavljanje grafičnih del iz držav v Afriki na grafičnih bienalih v Ljubljani med letoma 1955 in 1991

Liljana Stepančič

Samostojna raziskovalka

lilijana.stepancic@gmail.com

Grafični bienale v Ljubljani je bil najpomembnejša mednarodna likovna razstava v Jugoslaviji in eden vodilnih svetovnih dogodkov za sodobno umetniško grafiko. Ustanovljen je bil leta 1955. Do leta 1991 je njegova razstavna politika odražala geopolitično usmeritev Jugoslavije, izhajajočo iz preloma s Sovjetsko zvezo leta 1948 in ustanovitvijo gibanja neuvrščenih leta 1961. V času hladne vojne je bila odprta za umetnost iz vseh držav, torej je bila drugačna od drugih svetovno vplivnih razstav (Beneški bienale, Documenta), ki so praviloma izključevale Vzhodni blok in globalni jug. V tem kontekstu so se na bienalu predstavile tudi afriške države; sodelovalo jih je 12.

Predstavitev se bo osredinila na ta malo znani segment bienala. Afriške države so namreč prihajale v Ljubljano po osamosvojitvi izpod kolonialne nadvlade. Čeprav sodelovanje ni pustilo opaznejših sledi v lokalni (slovenski) umetnosti in ni vzpostavilo tesnejših kulturnih povezav med Ljubljano in Afriko, je učinkovalo v svetovnem kulturnem in političnem kontekstu. Zavrglo je takrat še vedno prevladujočo kulturno teorijo, da v državah globalnega juga, predvsem pa v afriških državah, ni sodobne umetnosti in da je tamkajšnje ustvarjanje lahko le antropološki ali etnološki predmet. V političnem kontekstu pa je bila vključitev umetnikov iz Afrike na pomembno mednarodno razstavo, kot je bil bienale, nagrada za antikolonialne napore in je v mednarodnih odnosih gradila nacionalno veljavo posameznih afriških držav, kar so, komaj osvobojene izpod kolonialne nadvlade, izjemno potrebovale.

Razumevanje družbenega in kulturnega konteksta: pomen dolgotrajnih etnografskih raziskav na Papui Novi Gvineji

Borut Telban

Inštitut za antropološke in prostorske raziskave, ZRC SAZU

borut@zrc-sazu.si

Zmago Šmitek je s svojo vztrajnostjo in nenehnim vračanjem v Indijo pokazal, da karkoli je že bila glavna tema njegovih raziskav, je bilo treba okolje, ki je bilo pomembno za njegovo razumevanje širšega družbenega in kulturnega konteksta, vedno znova doživeti in izkusiti. To je danes za socialne in kulturne antropologe, ki so tako kot drugi družboslovci in humanisti izpostavljeni hitrosti urbanega življenja, zahtevam delodajalcev in financerjev ter nenehnim novostim, še posebej aktualno. Namesto družbeno-kulturnega izseka, zamrznjenega v času in prostoru, dolgotrajne etnografske raziskave namreč dodajo tisto časovno in prostorsko razsežnost, ki omogoča precej bolj natančen vpogled v raznorazne procese človekovega bivanja in delovanja na določenem območju. To velja tudi za antropološke, jezikoslovne in druge raziskave na Papui Novi Gvineji.

Vloga in pomen raziskovanja drugih kultur za razvoj slovenske etnologije in antropologije

Marija Mojca Terčelj

Oddelek za antropologijo in kulturne študije, FHŠ UP

Mojca.Tercelj@fhs.upr.si; Mojca.Tercelj@guest.arnes.si

V dobi globalizacije bi moralo biti poznavanje in razumevanje drugih kultur fundamentalnega značaja, ne le na področju geo-političnih strategij, še zlasti bi se ta znanja morala širiti v raziskovalnih krogih in na področju medkulturne politike. Žal pa ugotavljam, da so znanstveni in kulturni projekti EU in s tem Slovenije, usmerjeni izključno v razvoj Evrope in njene politično-ekonomske homogenizacije. Vse drugo je zgolj »folklorni make-up«, še več, Evropa se zapira v etnofobične strahove obstoja 'svoje' identitete. Zato se moj prispevek sprašuje, ali ni bil koncept neuvrščenosti, s svojimi strategijami, veliko bolj medkulturnen in globalen.

V pričujočem prispevku bom analizirala metode muzejskega zbiranja in akademskega raziskovanja kultur Juga v Sloveniji in podala nove metodološke razsežnosti, ki lahko postanejo izziv bodoči stroke.

Pogled na Drugega v potopisih Alme M. Karlin

Barbara Trnovec

Pokrajinski muzej Celje

barbara.trnovec@pokmuz-ce.si

Alma M. Karlin (12. 10. 1889–14. 1. 1950), pisateljica in novinarka, svetovna popotnica, ljubiteljska raziskovalka, poliglotka in teozofinja, je v letih 1919–1927 prepotovala svet. Potovala je sama, neprekinjeno osem let in se po poti preživljala s sprotnim delom. Narava njenega potovanja jo umešča med največje popotnike vseh časov.

Pogled Karlinove na Drugega, ki ga med drugim razbiramo iz njenih potopisov *Samotno potovanje* in *Urok Južnega morja* ter iz novinarskih prispevkov, je odraz časa in vzgoje, in je izrazito evropocentričen, mestoma tudi rasističen. Karlinova poudarja, da je »bela in otrok svoje rase« (Samotno potovanje 2007, str. 388), da ji je »že sam dotik črne roke zoprni« (Urok Južnega morja 1996, str. 38). Ko se je ob neki priložnosti odzvala na zbadanje »mešanke«, sopotnice na ladji, zaradi »moje grdote in mojega dvomljivega potovanja brez spremstva« (Urok Južnega morja 1996, str. 191), se je tolažila »s svojo evropsko belo kožo« (prav tam). Ko je »damo polrase«, ki je silila vanjo s preveč osebnimi vprašanji, »spravila na kolena«, ji je kolonialni uradnik gospod H., s katerim sta nekaj časa skupaj potovala, očital, da ima »rasne predsodke« (prav tam).

Obenem je mogoče razbrati, da je njen odnos do Drugega ambivalenten; razpeta je med prezir in občudovanje. Na Fidžiju se je kljub nasprotovanju belcev, pri katerih je stanovala, intenzivno družila s tamkajšnjimi domačini, »črnci« (Urok Južnega morja 1996, str. 27). Ko je obiskala Tayale, tajvanske staroselce, pa si je celo zaželela, da bi ostala tam, da ji »ne bi bilo treba nikoli več nazaj v bridki, trdi in nemirni svet. (...) Zamenjala bi z ženskami lovcev na glave ...« (Popotne skice 1997, str. 122).

Boris Kuhar, ustanovitev Muzeja Goričane in raziskovanje Afrike

Nadja Valentinčič Furlan

Slovenski etnografski muzej

Nadja.Valentincic@etno-muzej.si

Boris Kuhar je ob nastopu ravnateljstva v tedanjem Etnografskem muzeju (leta 1963) uvedel nekaj prelomnih novosti, kot so vrsta občasnih razstav na letni ravni in muzejske izpostave po Sloveniji. Z ustanovitvijo Muzeja izvenevropskih kultur Goričane je ustvaril izredno močno platformo, ki je Slovincem in Slovenkam omogočala spoznavanje kultur ljudstev drugih kontinentov. Predstavitve lastnih zbirk so se izmenjevale z gostujočimi razstavami nevrščenih držav, dopolnjeval jih je bogat ob razstavni program. Kuhar je tam prikazoval potopisne oddaje iz serije S kamero po svetu, ki jih je v Afriki snemal za Televizijo Ljubljana, zvrstila so se tudi mnoga predavanja. Boris Kuhar je večje preklapljal med mediji in stremel h komunikativnosti, ki je nagovarjala najširšo publiko in temeljila na razumevanju, kaj bralci, gledalci in obiskovalci želijo in pričakujejo. V tem je Boris Kuhar prehiteval razvoj muzeološke misli, saj so se vodilni muzealci po Evropi o željah in potrebah obiskovalcev začeli spraševati desetletja kasneje.

Borisa Kuharja so v Afriki najbolj zanimala maske in ljudska umetnost, ki jih je raziskoval in zbiral, prikazoval na razstavah in v katalogih, v potopisnih oddajah in poljudnih člankih za uveljavljene slovenke časopise, ni pa posegel po znanstveni razpravi ali raziskovalnem etnografskem filmu. Verjetno je zato zase večkrat dejal, da je bolj novinar kot etnolog. Njegovo delo je vsekakor pomembno za razvoj in popularizacijo stroke, etnologije in antropologije, še najbolj pa muzeologije. V referatu bom izpostavila Kuharjevo naravnost na človeka in povezovanje znanj, medijev, ljudi in ustanov, v čemer je bil predhodnik pristopov, ki jih v 21. stoletju promovira novejša muzeologija.

Zbirateljska kultura vzhodnoazijskih predmetov v Sloveniji

Nataša Vampelj Suhadolnik

Oddelek za azijske študije, FF UL

Natasa.VampeljSuhadolnik@ff.uni-lj.si

Pričujoči prispevek bo sistematično predstavil vzhodnoazijske zbirke, ki se nahajajo v različnih slovenskih muzejih in ostalih javnih akademskih institucijah. Pri tem se bo osredotočil na naravo zbirateljstva vzhodnoazijskih predmetov v slovensko-etničnem prostoru na pragu 20. stoletja v okviru Avstro-ogrske monarhije in prvih letih po njenem razpustu. Posebej bo izpostavil status in identiteto posameznikov – »zbirateljev« ter naravo in obseg predmetov, ki so jih zbirali.

Skozi obravnavo vzhodnoazijskih zbirk v slovenskih muzejih bomo s tem raziskali in rekonstruirali medkulturne stike med slovenskim in vzhodnoazijskim prostorom ter osvetlili specifični položaj slovenskega prostora v zgodovini evro-azijskih zbirateljskih povezav. Prispevek se bo tako prvič v celoti usmeril na specifike slovenskega kulturnega in družbeno-političnega okolja in tako odprl nove raziskovalne možnosti v do sedaj zanemarjeni obravnavi percepcije nekdanjih evropskih imperialnih periferij do vzhodnoazijske dediščine, kar bo postavilo temelje za prevrednotenje kolonialnih kategorij zbirateljskih praks.

František Foit – češki raziskovalec Afrike v Sloveniji

Blaž Verbič

Slovenski etnografski muzej

blaz.verbic@gmail.com

František Vladimír Foit se je rodil leta 1900 v Taboru na Češkem. V očetovi obrtniški delavnici v Telču se je navdušil nad kamnoseštvom, kasneje pa študiral kiparstvo na več evropskih univerzah. Leta 1931 se je z biologom dr. Jiřijem Baumom prvič podal na znanstveno odpravo v Afriko. Od severa do juga sta jo z avtomobilom Tatra prepotovala v osmih mesecih.

Leta 1947 se je Foit z avtom Tatra podal na drugo potovanje, tokrat z ženo Ireno. Nameravala sta dokumentirati afriška ljudstva in kulturo ter posneti afriško glasbo. Po zapletu v mestu Leopoldville (danes Kinšasa) se je njuno bivanje nepričakovano zavleklo za dvajset let. Leta 1971 sta se vrnila v Evropo, naselila sta se v Velenju, kjer so jima dali stanovanje, v Afriki zbrano gradivo pa sta zapustita Muzeju Velenje. Foit je nekaj tednov po preselitvi v Slovenijo umrl v prometni nesreči.

Poleg predmetov, ki so na stalni razstavi, hrani Muzej Velenje tudi večje število fotografij in seminarskih nalog iz časa, ko je Foit poučeval kiparstvo na univerzi Kenyata v Nairobiju. Med fotografijami so izjemno zanimivi diapozitivi na steklu, ki prikazujejo Foitovo prvo raziskovalno pot preko Afrike leta 1931 ter veliko število negativov in fotografij iz druge poti po Afriki, zanimiva pa je tudi primerjava fotografij Foitovega raziskovanja Afrike pred in po drugi svetovni vojni.

Profesionalizacija angažirane religije: primer tajvanske budistične organizacije Tzu Chi

Maja Veselič

Oddelek za azijske študije, FF UL

maja.veselic@ff.uni-lj.si

Tajvanska budistična fundacija Tzu chi (*Ciji jijinhui* 慈濟基金會), ki jo je leta 1966 ustanovila nuna, mojstrica Cheng Yen (Zheng Yan 證言) je skozi popularizacijo t. i. humanističnega budizma (*renjian fojiao*) v osemdesetih in devetdesetih letih zrasla iz majhnega lokalnega gibanja 30 gospodinj v globalno versko nevladno organizacijo z več kot 10 milijonov članov oziroma podpornikov, z lokalnimi organizacijami v okoli 50 državah, lastno univerzo, televizijsko postajo, več bolnišnicami ter številnimi izobraževalnimi, zdravstvenimi, okoljskimi in drugimi dobrodelnimi projekti na Tajvanu in po svetu. Uspeh organizacije, ki ga člani pripisujejo izjemni karizmatičnosti in preudarnosti njene voditeljice, je privedel do racionalizacije in birokratizacije Tzu Chijeve dejavnosti, v zadnjih letih pa tudi do njene institucionalne preureditve. Toda navkljub spremembam mojstrica Cheng Yan še vedno bdi nad vsakodnevnimi odločitvami o delovanju organizacije, kar predstavlja poseben izziv za prihodnost po njeni smrti. V prispevku bom obravnavala institucionalne spremembe v Tzu Chiju kot posledici profesionalizacija družbenega angažmaja ter jih postavila v širši kontekst »industrializirane filantropije« (Weller et al.) v kitajskem prostoru.

Vloga mitov v oblikovanju japonske identitete

Nataša Visočnik Gerželj

Oddelek za azijske študije, FF UL

natasa.visocnik@ff.uni-lj.si

Mitologija je eno izmed najbolj uporabnih in produktivnih orodij za ustvarjanje nacionalne identitete. Mitološke zgodbe vzbujajo občutke »esence« naroda in simbolizirajo »izvor« pripadnikom naroda. Zaradi njihovega pomena nacionalistični intelektualci obujajo in ustvarjajo naracije, z obujanjem mitov ustvarjajo trdne povezave med narodom in izbrano etnično skupino. Med njimi so zlasti funkcionalni miti o genezi izgradnje koncepta družinske nacije, ki krepí solidarnost in enotnost med pripadniki nacije. Japonska je država z bogato kulturo in močnimi zgodovinskimi koreninami, ki so zapisane v svoji literaturi veliko različnih mitskih zgodb. V poskusu odkrivanja povezav med miti in konstrukcijami japonskega naroda in japonske nacionalne identitete se ta študija osredotoča na nekatere mitološke zgodbe, ki jih je najprej oživil Motoori Norinaga, predhodnik nacionalistov, nato pa še Yanagito Kunio in so prisotne še danes. Zato je pomembna tudi analiza razmerja med miti in diskurzi teh nacionalističnih mislecev. Glede na to, da podrobnosti mitskih zgodb vsebujejo veliko namigov o japonskih konceptih *minzoku* (»nacija«) in *kazoku kokka* (»družinska država«), lahko pregled teh zgodb tudi prikaže »naravo« nacionalizem v bolj živahnih barvah.

Bagus, murungu! Otroški portreti med turističnim spomin(k)om in etnografsko evidenco

Irena Weber

FTŠ Turistica, UP

irena.weber@fts.upr.si

Kakšne so podobe otroštva lokalnih otrok, ki jih zajame posnetek v kontekstu pogosto nelagodnega in kompleksnega razmerja med potovanjem in raziskovanjem? Ali je v pogojih globalne strukturne neenakosti globalnega turizma in privilegiranega akademskega položaja raziskovalke, možno odpirati prostor otroškim glasovom, otroški zmožnosti delovanja in njihovi participaciji v raziskovanju? Katere in kakšne etične dileme odpira fotografiranje otrok v raznolikih kulturnih kontekstih? Kakšno je razmerje med lokalnim in "globalnim" otroštvom?

Na vprašanja bomo skušali odgovoriti s pomočjo izbora fotografskih portretov lokalnih otrok, nastalih na individualnih in družinskih potovanjih v zadnjih tridesetih letih (1988 - 2018), ki geografsko zajema dele vzhodne in jugovzhodne Azije, severne, srednje in južne Afrike, severne, srednje in južne Amerike ter Oceanije. Na podlagi modalne analize fotografij in terenskih zapiskov bomo predstavili vlogo vizualnega spomin(k)a, etnografske evidence in vloge antropologije turizma pri vključevanju otrok v participatorne raziskave sodobnih izzivov globalnega turizma v lokalnih kontekstih.

Frankofonske afriške literature v slovenščini v obdobju 1960-1990: k prevodni zgodovini

Katja Zakrajšek

Samostojna prevajalka

katjazakr@gmail.com

Na podlagi v ta namen zbrane knjižne in revialne bibliografije prevodov bom predstavila, kako so slovenski prevajalci in založniki v obravnavanem obdobju odkrivali frankofonske afriške literature: *kdaj* in *kje* so izhajali prevodi, *kaj* se je prevajalo, *kdo* je prevajal in *kdo* pisal spremna besedila, dotaknila pa se bom tudi vprašanja, *kako* se je prevajalo. Ti podatki omogočajo preverjanje in natančnejše razvijanje večkrat podane domneve, da je glavni sprožilec prvega »vala« prevajanja afriških književnosti v slovenščino predstavljalo gibanje neuvrščenih, saj skozi desetletja, ko je to gibanje trajalo, prevodi niso enakomerno razporejeni – zlasti bibliografija revialnih prevodov v tem smislu ponuja nekaj zanimivih informacij.